

خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات اجتماعی

کد موضوعی: ۲۱۰
شماره مسلسل: ۱۴۷۸۴
فروردین‌ماه ۱۳۹۵

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	پیشگفتار.....
۱	مصرف مواد مخدر و تأثیر آن بر سلامت.....



خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵

پیشگفتار

گزارش جهانی مواد مخدر هر ساله توسط دفتر مبارزه با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد تهیه می‌شود. این گزارش در سال ۲۰۱۵ مروری بر آخرین تحولات غیرقانونی بازار مواد مخدر در جهان با تمرکز بر تولید، قاچاق و مصرف آن است. در این گزارش پیامدهای سلامت مصرف مواد مخدر نیز مدنظر قرار دارد. همچنین یک بررسی جهانی از عرضه و تقاضا برای تریاک، کوکائین، حشیش، محرک‌های مشتق از آمفتامین و مواد روانگردان جدید (NPS) و همچنین تأثیر آنها بر سلامت و بررسی شواهد علمی در مورد روش استفاده از مواد مخدر پیشگیری و اصول کلی برای حصول به پاسخ مؤثر به درمان مصرف مواد مخدر مدنظر قرار گرفته است.

همچنین در این گزارش چگونه جایگزینی، با هدف شکستن دور باطل کشت محصول غیرقانونی با ارائه جایگزین مناسب معیشتی به کشاورزان مورد بررسی قرار گرفته است.

با توجه به داده‌های موجود، به نظر می‌رسد در تولید، مصرف و پیامدهای سلامتی مواد غیرقانونی تغییر چندانی در وضعیت کلی جهانی مشاهده نمی‌شود. تأثیر مصرف مواد غیرقانونی بر سلامت همچنان یک نگرانی جهانی است، زیرا اکثر مصرف‌کنندگان مواد مخدر به خدمات درمانی دسترسی ندارند. تنها یک نفر از ۶ نفر مصرف‌کننده مسئله‌دار به خدمات درمانی دسترسی دارند که این حداقل نیز در خیلی از کشورها وجود ندارد. علاوه بر این، افزایش جهانی کشت خشخاش و تولید تریاک در بازار جهانی اثر گذاشته و سبب شده است چالش‌های نیروهای مقابله‌ای در برخورد با فعالیت‌های پیچیده‌تر گروه‌های جنایی سازمان یافته مضاعف شود.

گزارش پیش‌رو ترجمه خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵ است.^۱

مصرف مواد مخدر و تأثیر آن بر سلامت

برآورد می‌شود، در مجموع ۲۴۶ میلیون نفر، یا به عبارتی یک نفر از ۲۰ نفر افراد بین سن ۱۵ تا ۶۴ سال در جهان، یکی از مواد غیرقانونی را در سال ۲۰۱۳ استفاده کرده باشد. این رقم نسبت به سال قبل

1. World Drug Report 2015 Executive Summary. UNODC, Vienna May 2015.

افزایشی ۳ میلیون نفری را نشان می‌دهد، البته باید در نظر داشت با توجه به افزایش جمعیت جهان، در واقع تعداد مصرف‌کنندگان مواد غیرقانونی نسبت به کل جمعیت جهان ثابت باقی مانده است.

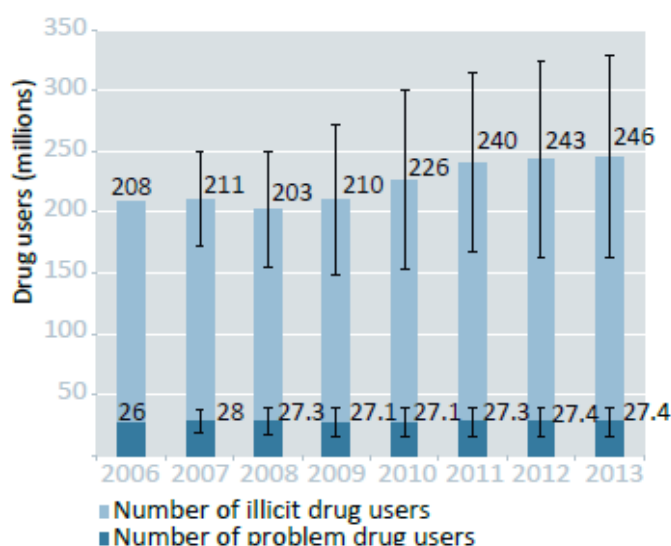
بدتر آنکه در سال ۲۰۱۳ یک نفر از ده نفر مصرف‌کنندگان مواد غیرقانونی دچار اختلالات ناشی از مصرف یا وابستگی به مواد هستند. به بیان دیگر، حدود ۲۷ میلیون نفر، که برابر با جمعیت کشوری مانند مالزی است، مصرف‌کنندگان مشکل‌دار هستند. تقریباً نیمی از مصرف‌کنندگان مشکل‌دار (۱۲/۱۹ میلیون نفر) مواد را به صورت تزریقی مصرف می‌کنند و برآورد می‌شود ۱/۶۵ میلیون نفر از تزریق‌کنندگان مبتلا به ویروس HIV باشند.

این میزان بار سنگینی بر روی نظام‌های بهداشت عمومی از نظر پیشگیری، درمان و مراقبت از استفاده از مواد مخدر و اختلالات و پیامدهای سلامتی می‌گذارد. تنها یک نفر از هر ۶ مصرف‌کننده مشکل‌دار مواد مخدر در جهان دسترسی به درمان دارد. در بسیاری از کشورها کمبودهای زیادی در ارائه خدمات به این گروه به چشم می‌خورد.

تخمین زده می‌شود، آمار مرگ‌ومیر ناشی از مواد مخدر (۱۸۷۱۰۰ مرگ در سال ۲۰۱۳) بدون تغییر باقی مانده است.

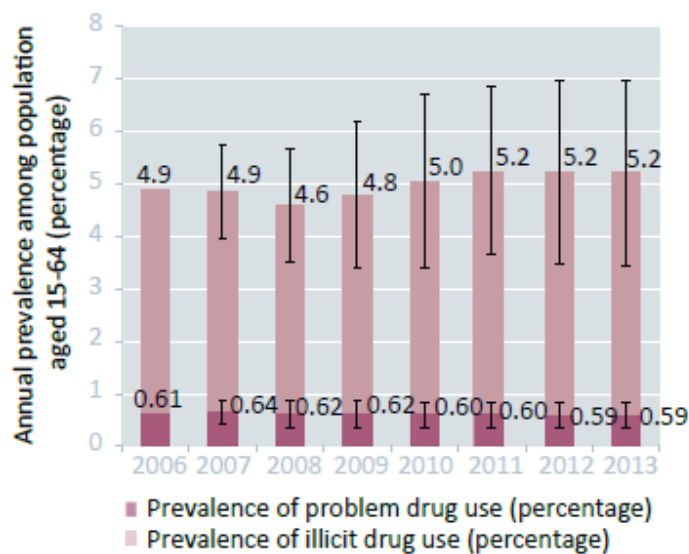
تعداد غیرقابل قبول از مرگ‌های پیش از موعد مصرف‌کنندگان مواد مخدر ناشی مصرف بیش از حد بوده که قابل پیشگیری است.

نمودار ۱. روند جهانی مصرف‌کنندگان مواد مخدر ۲۰۰۶-۲۰۱۳

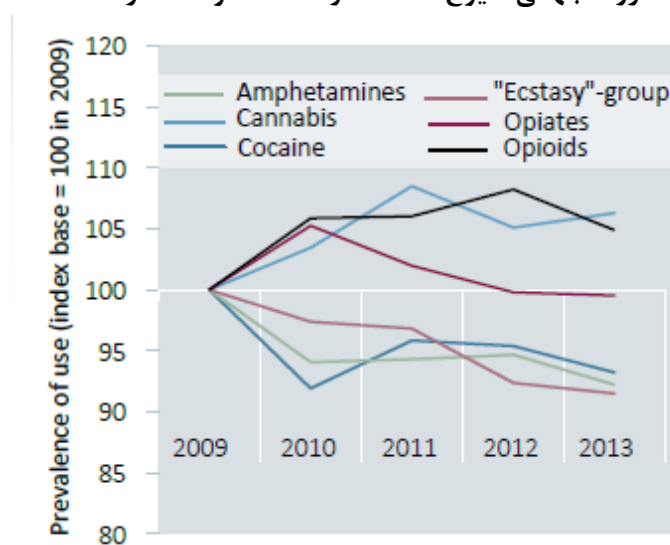




نمودار ۲. روند جهانی شیوع مواد مخدر ۲۰۰۶-۲۰۱۳



نمودار ۳. روند جهانی شیوع استفاده از مختلف مواد مخدر، ۲۰۰۹-۲۰۱۳



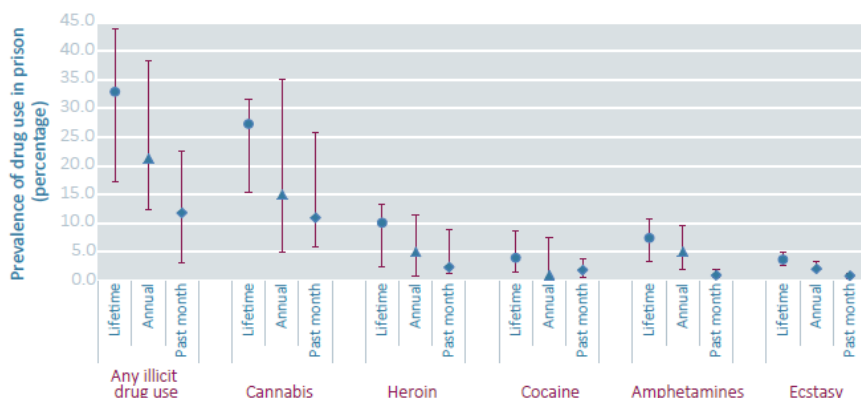
با وجود تغییرات ملی و منطقه‌ای در روند استفاده از مواد مخدر، اطلاعات محدود در دسترس نشان می‌دهد که استفاده از مواد مخدر افیونی (تریاک و هروئین) در سطح جهانی ثابت باقی مانده است. نتایج روند مصرف در آمریکا و اروپا، نشان می‌دهد مصرف کوکائین کاهش یافته است اما استفاده از حشیش و استفاده غیرپزشکی از داروهای مخدر همچنان رو به افزایش است. روند مصرف محرک‌های

آمفتامینی ATS^۱ از منطقه‌ای به منطقه دیگر متفاوت است. در برخی مناطق مانند مناطق فرعی جنوب شرق آسیا مصرف متامفتامین‌ها در حال گسترش گزارش شده است.

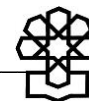
همچنین شاخص‌ها نشان‌دهنده این است که تعداد مصرف‌کنندگان حشیش که به مراکز درمانی برای درمان و معالجه مراجعه می‌نمایند، در حال افزایش است. شواهد نشان می‌دهد که بیشتر مصرف‌کنندگان مواد مخدر از مشکلات مصرف حشیش رنج می‌برند و این آمار در حال رشد است. شواهدی وجود دارد که حشیش، ممکن است مضرتر شود. این نتیجه در نسبت بالایی از ورود افراد به درمان برای اولین بار برای اختلالات مصرف حشیش در اروپا، شمال آمریکا و اقیانوسیه منعکس شده است. با توجه به اطلاعات محدود موجود، در آفریقا، در میان انواع مواد مخدر که مردم برای درمان سوء مصرف مواد مخدر مراجعه می‌کنند حشیش در صدر قرار دارد.

حشیش ماده مخدر غالبی است که در زندان استفاده می‌شود. اگر چه اطلاعات در مورد این موضوع محدود است، نشانه‌هایی از اینکه یک سوم از زندانیان حداقل یک بار مواد مخدر را در زندان مورد استفاده قرار داده‌اند، وجود دارد. طول عمر و نشانه مصرف در یک ماه اخیر هروئین در زندان بسیار بالاتر از کوکائین، آمفتامین یا اکستازی است. زندان محیط کنترل شده است که در آن استفاده از مواد مخدر، از جمله تزریق مواد مخدر، اغلب در شرایط ناامن است. این موضوع می‌تواند توضیح دهد که چرا محیط زندان می‌تواند با سطح بالایی از بیماری‌های عفونی، به خصوص HIV، هیپاتیت C و سل مواجه باشد و با دسترسی محدود به پیشگیری و درمان، خطر ابتلا به ویروس منتقله از راه خون افزایش یابد.

نمودار ۴. طول عمر، مصرف سالیانه و شیوع ماه گذشته مصرف مواد مخدر در زندان (براساس مطالعات ۶۲ از ۴۳ کشور در دوره ۲۰۱۳-۲۰۰۰)



1. Amphetamine-type Stimulants

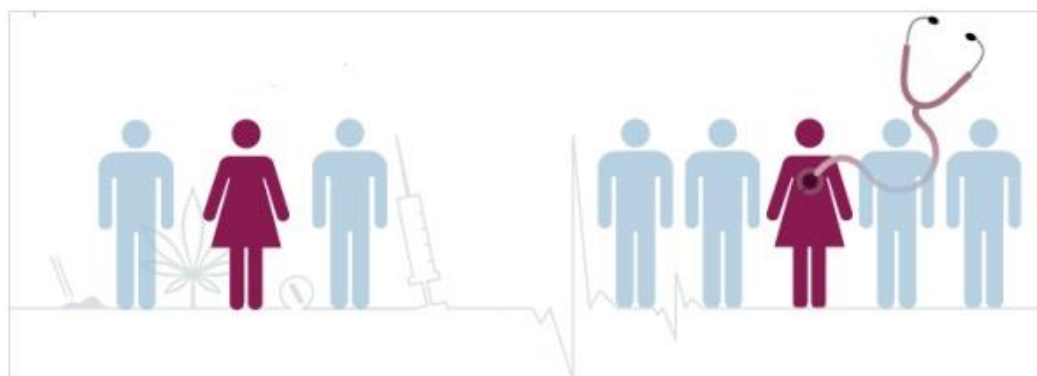


تعداد افرادی که نیاز به درمان برای استفاده از محرک‌های آمفتامینی دارند نیز در سطح جهانی افزایش می‌یابد. این موضوع احتمالاً به وزن خالص اعداد مربوط، به شیوع مصرف محرک‌های آمفتامینی در آسیا برمی‌گردد. در این منطقه تقاضای بالا برای درمان اعتیاد به محرک‌های آمفتامینی وجود دارد اما تخصص و مهارت در درمان اختلالات ناشی از مصرف محرک‌های آمفتامینی در سطح درمان اختلالات مصرف مواد افیونی وجود ندارد.

مواد روانگردان جدید^۱ (NPS) به‌عنوان جایگزین مواد مخدر بین‌المللی تحت کنترل به بازار عرضه شده است و ادعا می‌شود اثری شبیه به همتایان سنتی خود دارند. آنها به طور بالقوه خطرات جدی برای سلامت و امنیت دارند.

اطلاعات و تحقیق در خصوص آسیب‌های ناشی از مواد روانگردان جدید محدود است، اما پیدایش حدود ۵۰۰ ماده روانگردان جدید، از جمله مفدرون،^۲ یک تهدید برای سلامت مصرف‌کنندگان مواد مخدر محسوب شده و موجب افزایش تقاضا برای درمان مصرف مواد مخدر می‌گردد.

شکل ۱. اگر یکی از سه نفر مصرف‌کنندگان مواد مخدر زن است، تنها یک نفر از پنج مصرف‌کنندگان مواد مخدر در درمان زن است.



کوکائین ماده مخدر اول در آمریکای لاتین و کارائیب محسوب می‌شود که روند آن همچنان در این مناطق نگران‌کننده باقی مانده است. این درحالی است که استفاده از مواد افیونی مشکل‌سازترین مسئله جهانی است. این موضوع شاید ناشی از مصرف تزریقی آن و ارتباط آن با اچ‌آی‌وی (HIV)، ایدز و مرگ‌ومیرهای ناشی از مصرف بالای آن باشد.

درک عمومی در مورد توانبخشی معتادان به سمت و سویی است که گویی رهایی از وابستگی امر آسانی است درحالی که هیچ روش درمانی سریع و ساده‌ای برای رهایی از وابستگی به مواد مخدر وجود

1. New Psychoactive Substances

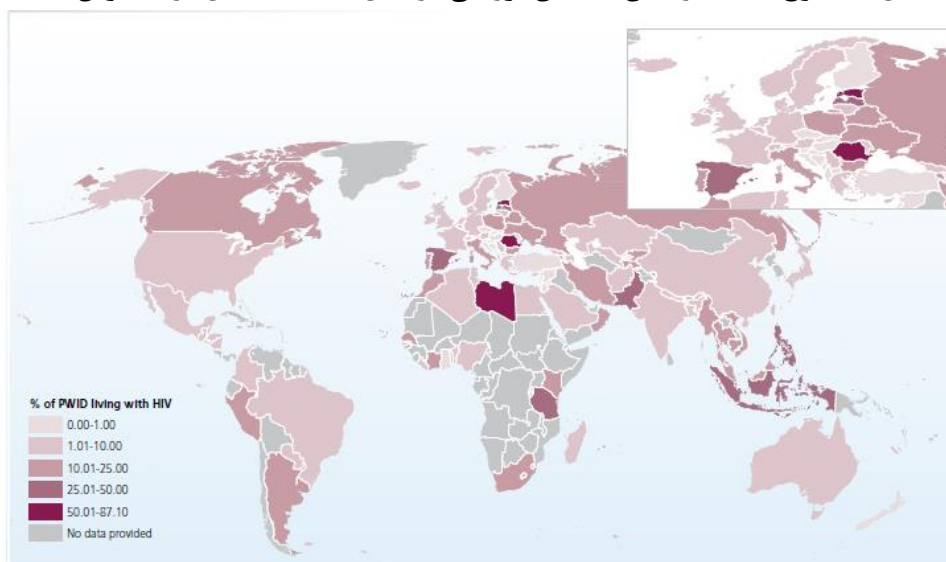
2. Mephedrone

ندارد. این یک بیماری مزمن است که در کنار سایر بیماری‌های مزمن، افراد مبتلا برای باقی مانده عمرشان آسیب‌پذیر می‌مانند و نیاز به درمان بلندمدت و ادامه‌دار دارند.

تحقیقات در حال گسترش نشان می‌دهد، بسیاری از مداخلات با هدف جلوگیری از شروع مصرف مواد مخدر (یا انتقال بالقوه به سمت اختلالات ناشی از مصرف مواد) می‌تواند مؤثر باشد، در صورتی که آسیب‌پذیری‌های شخصیتی و محیطی متفاوت کودکان و افراد جوان در نظر گرفته شود که البته این عوامل تا حدودی خارج از کنترل افراد هستند.

تعدادی از این موانع اجتماعی و ساختاری آشکارا مانع از دسترسی زنان به درمان مصرف مواد مخدر می‌شود. در سطح جهان، در درمان اعتیاد تنها یک نفر از پنج مصرف‌کنندگان مواد مخدر زن است درحالی که یکی از سه نفر مصرف‌کنندگان مواد مخدر زن‌ها هستند. شواهد زیادی نشان می‌دهد که عوامل اجتماعی و بیولوژیکی مربوط به استفاده از مواد مخدر، ادامه استفاده از مواد مخدر و گسترش مشکلات مربوط به استفاده از مواد مخدر، به‌طور قابل توجهی بین زنان و مردان متفاوت است. مردان به احتمال زیاد سه برابر بیشتر از زنان از حشیش، کوکائین و آمفتامین استفاده می‌کنند درحالی که زنان با احتمال بیشتری نسبت به مردان به سوءاستفاده از مخدرها قابل نسخه و آرامبخش‌ها می‌پردازند.

شکل ۲. شیوع HIV در میان معتادان تزریقی در سال ۲۰۱۳ (یا سال در دسترس)



سوء استفاده از آرامبخش و مواد مخدر قابل نسخه کردن ممکن است منجر به استفاده منظم از این مواد یا استفاده از مواد قوی‌تر شود که این مسئله نگرانی خاص برای زنان است. اطلاعات موجود در شیوع اچ‌آی‌وی در میان افرادی که مواد مخدر تزریقی استفاده می‌کنند نشان می‌دهد که در



بسیاری از کشورها، زنان مصرف‌کننده مواد مخدر تزریقی، در خصوص ابتلا به ویروس اچ‌ای.وی نسبت به مردان آسیب‌پذیرتر هستند.

برخی از پیشرفت‌ها در جهت دستیابی به هدف اعلامیه سیاسی سال ۲۰۱۱ مبنی بر کاهش اچ‌ای.وی و ایدز از طریق کاهش ۵۰ درصدی انتقال اچ‌ای.وی در میان معتادان تزریقی تا سال ۲۰۱۵ میلادی گزارش شده است.

در این راستا تعداد مبتلایان به اچ‌ای.وی در بین مصرف‌کنندگان جدید با کاهش ۱۰ درصدی از ۱۱۰۰۰۰ نفر در سال ۲۰۱۰ به ۹۸۰۰۰ نفر در سال ۲۰۱۳ رسیده است.

انتقال بیماری‌های عفونی مانند ایدز و هیپاتیت C و مصرف بیش از حد مواد مخدر تنها برخی از عوامل خطر منجر به مرگ‌ومیر هستند که مرگ‌ومیر را در این گروه ۱۵ درصد بیشتر از گروه‌های سنی مشابه در جمعیت عمومی مشابه از نظر سن و جنس کرده است.

مصرف بیش از حد تمامی انواع مواد مخدر کشنده است. مطالعات مختلف تخمین زده‌اند که یک مورد از ۲۵-۲۰ مورد مصرف‌کنندگان با مصرف بیش از حد، می‌میرد.

مصرف بیش از حد غیرکشنده، کمتر گزارش می‌شود و یک تجربه معمول در بین مصرف‌کنندگان مواد مخدر است. با این حال، خطر تجمعی مرگ با هر مصرف بیش از حد افزایش می‌یابد.

عرضه مواد مخدر و بازار

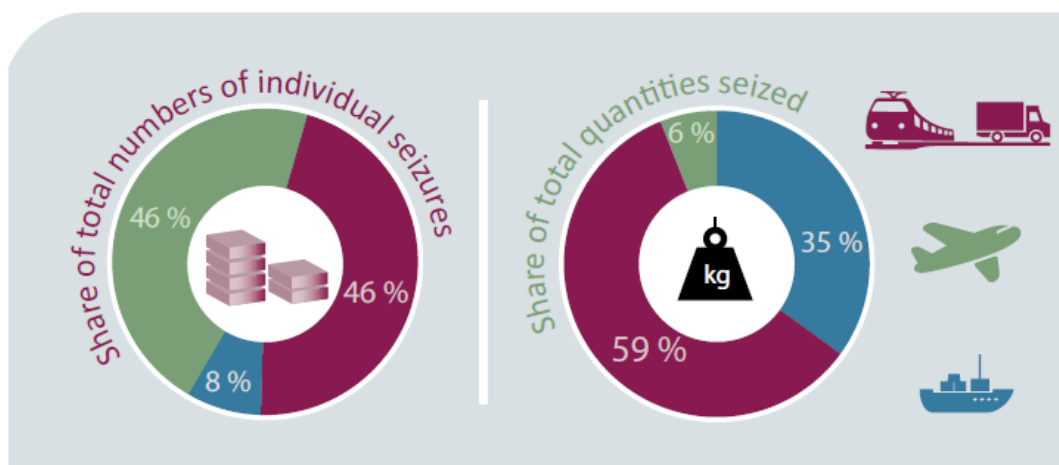
تولید رزین گیاه شاهدانه به چند کشور در شمال آفریقا، خاورمیانه و جنوب غرب آسیا محدود می‌شود، در حالی که گیاه حشیش در بسیاری از کشورهای جهان تولید می‌شود. عملاً، تمام کشت جهانی کوکا در جنوب آمریکا و کشت غیرقانونی خشخاش در جنوب غرب آسیا (افغانستان) و جنوب شرق آسیا (لائوس و میانمار) صورت می‌گیرد. بررسی مناطق تولید محرک‌های آفتامینی دشوار است، زیرا تولید آن در همه مناطق جغرافیایی در سراسر جهان وجود دارد.

گرچه تغییرات عمده‌ای در مناطق کشت غیرقانونی و ساخت مواد مخدر دیده نمی‌شود، اما بازار مواد مخدر و مسیرهای قاچاق آن مدام در حال تغییر است. بازار آنلاین ناشناس^۱ برای خرید و فروش مواد غیرقانونی در سطح جهان مصداق بارز این تغییر است که پیامدهای عمیق آن کار را برای مجریان قانون و جلوگیری از قاچاق مواد مخدر دشوارتر کرده است.

یک مثال کلاسیک پویایی تغییر مسیرها استفاده از مسیر آفریقا برای انتقال هروئین افغانی به اروپا و سایر مناطق و قاچاق کوکائین از طریق آفریقا به اروپا و اروپای شرقی می‌باشد و از این طریق هروئین افغانستان به بازارهای جدید می‌رسد.

اهمیت رو به رشد غرب آفریقا به‌عنوان یک منبع قاچاق متامفتامین از طریق آفریقای جنوبی یا اروپا به مقصد شرق و جنوب شرقی آسیا و همچنین بخش‌هایی در آمریکای شمالی و اروپا در گزارش‌ها منعکس شده است. کشفیات اخیر همچنین نشان می‌دهد که ممکن است محموله‌های زیادی از هروئین افغانستان به‌صورت رایج‌تری به سراسر اقیانوس هند در شرق و جنوب آفریقا قاچاق شود. علاوه بر این، آفریقا همچنان به‌عنوان یک منطقه گذر حمل‌ونقل قاچاق مواد مخدر در سراسر اقیانوس اطلس به اروپا محسوب می‌شود، و شرق اروپا به‌عنوان یک منطقه حمل‌ونقل و به‌عنوان یک مقصد در حال ظهور است. مقادیر کم قاچاق نشان می‌دهد ممکن است بازار کوکائین در حال حرکت به سمت شرق باشد.

شکل ۳. میزان قاچاق مواد مخدر بر حسب وسیله مورد استفاده



قاچاق دریایی غیرمعمول‌ترین شیوه مورد استفاده قاچاقچیان برای حمل‌ونقل مواد مخدر است. اما بزرگ‌ترین محموله‌ها (براساس وزن) و مقادیر بسیار زیاد مواد مخدر از این راه می‌تواند منتقل شود. کشف و ضبط، نظارت و جلوگیری از حمل‌ونقل دریایی به‌طور بالقوه بیشترین تأثیر را بر این موضوع دارد.

به نظر می‌رسد غرب آفریقا تبدیل به یک منبع تولید متامفتامین و قاچاق آن به شرق و جنوب شرق آسیا از طریق آفریقای جنوبی یا اروپا شده است. با راه قاچاق جدید ارتباط بازارهای متامفتامین منطقه که قبلاً بی‌ارتباط بودند فراهم شده است. بازار ایجاد شده متامفتامین در شرق و جنوب شرق آسیا همچنان رو به رشد است، درحالی که نشانه‌هایی از افزایش استفاده از متامفتامین در بخش‌هایی از شمال آمریکا و اروپا وجود دارد.

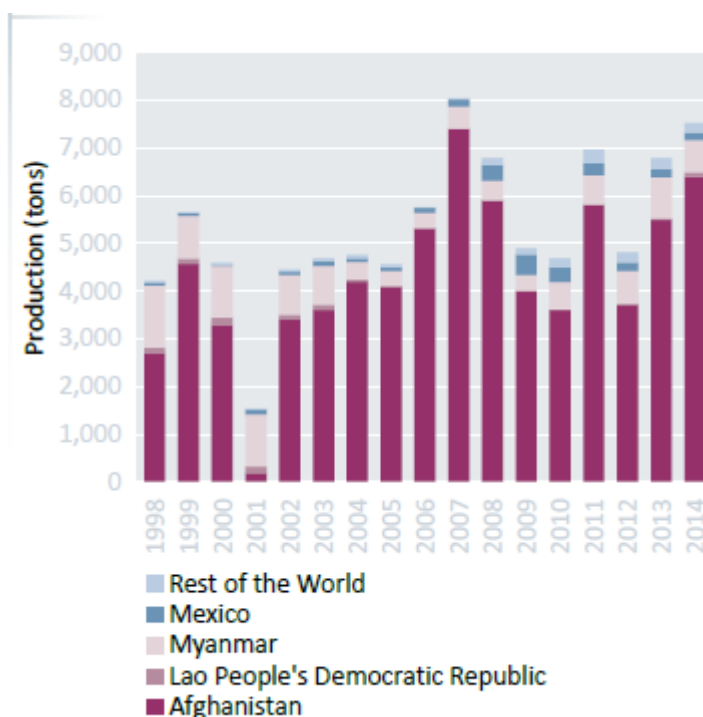
از آنجا که مواد مخدر میانمار برای تأمین بازار تقاضا در جنوب شرق آسیا ناکافی است، مسیر به اصطلاح «مسیر جنوبی» برای قاچاق هروئین افغانستان به سمت جنوب از طریق پاکستان یا جمهوری



اسلامی ایران به جنوب شرق آسیا اهمیت پیدا می‌کند. شبکه‌های قاچاق در مسیر بالکان که هروئین افغانستان را به اروپا قاچاق می‌کنند، ممکن است در حال تجربه مسیر جدیدی در قفقاز باشند. همچنین نشانه‌ها حاکی از قاچاق هروئین از عراق (بیش از جمهوری اسلامی ایران) وجود دارد. نه تنها مسیرهای قاچاق مواد مخدر در حال تغییر هستند، شواهد وجود دارد که گروه‌های جنایتکار که در گذشته فعالیت‌های خود را به یک نوع قاچاق مواد غیرقانونی محدود کرده بودند، در حال ایجاد تنوع هستند برای مثال، گروه‌هایی که قبلاً فقط در قاچاق هروئین دخالت داشته‌اند، امروزه فعالیت‌های خود را به‌طور فزاینده‌ای تا قاچاق حشیش و متامفتامین نیز گسترش داده‌اند. تا حدودی، نیز یک تغییر در تمرکز مسیرهای قاچاق به وجود آمده است. شواهد در حال افزایشی وجود دارد که مسیرهای قاچاق سنتی یک نوع ماده مخدر در حال حاضر برای قاچاق انواع دیگر مواد مخدر استفاده می‌شود.

به‌نظر می‌رسد براساس تکامل گزارش کشورها برخی مناطق به‌عنوان مراکز حمل‌ونقل برای مواد مخدر خاص استفاده می‌شوند. به‌عنوان مثال کشورهای آفریقایی به‌عنوان مناطق حمل‌ونقل برای هروئین و کوکائین استفاده می‌شوند. برخی از کشورهای آفریقایی نیز به‌طور فزاینده به‌عنوان مناطق حمل‌ونقل برای انواع مختلف مواد مخدر استفاده می‌شوند.

نمودار ۵. تولید بالقوه جهانی تریاک در سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۱۴



مواد افیونی

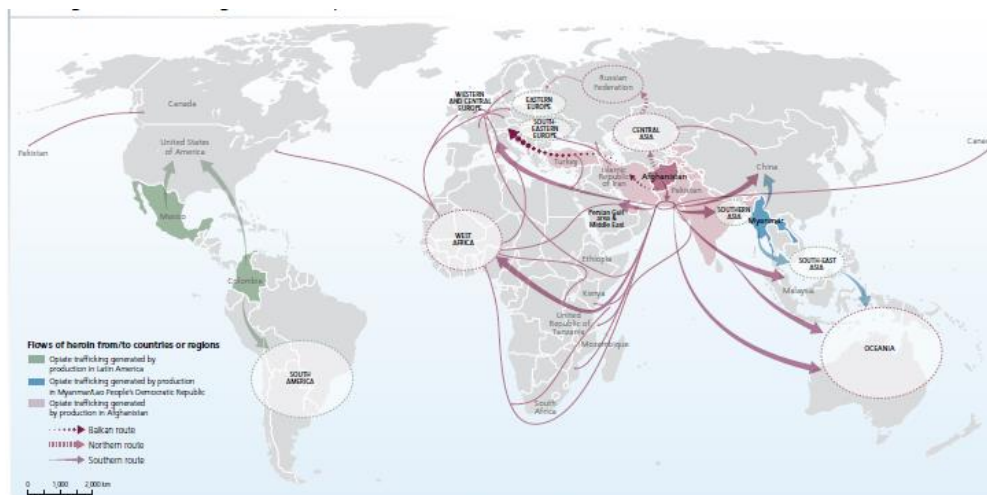
با توجه به اطلاعات محدود موجود، شیوع جهانی مصرف شبه‌افیون‌ها (۷ درصد جمعیت بزرگسال جهان، یا ۳۲۴۰۰۰۰۰ مصرف‌کننده) و مصرف مواد افیونی (۴ درصد یا ۱۶/۵ میلیون مصرف‌کننده در سراسر جهان) ثابت مانده است. این درحالی است که در سال ۲۰۱۴ کشت جهانی خشخاش به بالاترین سطح خود از اواخر دهه ۱۹۳۰ رسیده است.

این عمدتاً به این واقعیت مربوط می‌شود که کشت خشخاش در کشور اصلی که در آن خشخاش کشت شده است یعنی افغانستان همچنان ادامه دارد و در آنجا پتانسیل تولید بالای تریاک موجب این افزایش شده است. تولید جهانی تریاک در سال ۲۰۱۴ به ۷۵۵۴ تن بالغ شد که این رقم دومین رتبه از اواخر دهه ۱۹۳۰ محسوب می‌شود.

در مقابل، کشفیات جهانی تریاک، هروئین و مرفین در سال ۲۰۱۳ نسبت به سال ۲۰۱۲ حدود ۶/۴ درصد کاهش یافته است.

افزایش در برآورد تولید تریاک و هروئین هنوز در افزایش عرضه هروئین در بسیاری از مناطق منعکس نشده است. مقصد مقادیر اضافی هروئین نامشخص است، اما نشانه‌هایی از افزایش دسترسی به هروئین و در شاخص‌های مرتبط هروئین مانند مرگ‌ومیر و اورژانس پزشکی در برخی از کشورها وجود دارد.

شکل ۴. جریان اصلی جهانی قاچاق مواد مخدر



توضیح: مسیرهای قاچاق اصلی مدنظر (براساس تجزیه و تحلیل داده به جای مسیر قطعی) در این نقشه نشان داده شده است. این تجزیه و تحلیل بر روی داده‌های مربوط به مبارزه با مواد مخدر رسمی در طول مسیر قاچاق و همچنین گزارش رسمی کشور و پاسخ به پرسشنامه گزارش سالیانه



است. مسیرها ممکن است به کشورهای دیگر که در امتداد مسیرها قرار دارند منحرف شوند. همچنین جریان ثانویه متعددی ممکن است وجود داشته باشد

مرزهای نشان داده شده در این نقشه براساس موافقت رسمی و یا پذیرش توسط سازمان ملل متحد نیست. خطوط نقشه در آب نشان‌دهنده مرزهای مشخص نیست. خط نقطه‌چین نشان‌دهنده حدود خط کنترل در جامو و کشمیر است که توسط هند و پاکستان موافقت شده است. وضعیت نهایی جامو و کشمیر توسط احزاب توافق شده است. مرز نهایی بین سودان و سودان جنوبی هنوز مشخص نشده است.

شیوع مصرف شبه‌افیونی در آمریکای شمالی در $\frac{3}{8}$ درصد میانگین جهانی باقیمانده است. در ایالات متحده آمریکا، نشانه‌هایی از تغییر جزئی در مصرف شبه‌افیون‌ها به سمت مصرف هروئین دیده می‌شود. این امر ناشی از تغییرات در فرمولاسیون کوننتین، (یکی از مخدرهای نسخه اصلی که سوءاستفاده می‌شود) و همچنین افزایش وجود و در دسترس بودن هروئین و کاهش قیمت آن در برخی از نقاط این کشور است. در آمریکا تعداد مرگ‌ومیر مرتبط با هروئین افزایش قابل توجهی (از ۵۹۲۵ در سال ۲۰۱۲ به ۸۲۵۷ در سال ۲۰۱۳) را نشان می‌دهد این رقم در دهه گذشته بی‌سابقه بوده و روند آن همچنان رو به افزایش است.

نشانه‌هایی از تغییر در عرضه هروئین در مناطق مختلف وجود دارد. در آمریکای شمالی، اگرچه ۹۰ درصد هروئین موجود در کانادا از منشأ افغانستان است، ولی هروئین ایالات متحده آمریکا از منشأ کشورهای آمریکای جنوبی و مرکزی تأمین می‌شود. با این حال، تجزیه و تحلیل کشفیات نشان می‌دهد، درحالی که هروئین افغانی رقم ناچیزی را تشکیل می‌دهد، ولی این روند رو به تغییر است.

در اقیانوسیه، در بازار استرالیا بین عرضه هروئین از منشأ افغانستان یا از منشأ لائوس و میانمار نوسان نشان می‌دهد. اما به نظر می‌رسد که در سال ۲۰۱۳ منشأ لائوس و میانمار غالب بوده است. این نمایانگر آن است که دسترسی شبکه‌های سازمان یافته جنایی در سطح جهانی گسترش یافته و فعالیت گروه‌های سازمان یافته جنایی روز به روز پیچیده‌تر و انعطاف‌پذیرتر می‌شود.

در اروپا، بازار هروئین در سطح زیر منطقه‌ای متفاوت بوده است. نشانه‌هایی از روند پایدار یا رو به پایین مصرف هروئین در اروپای غربی و مرکزی وجود دارد، در حالی که کشفیات هروئین در شرق و جنوب شرق اروپا در چند سال اخیر افزایش داشته است.

با توجه به فقدان اطلاعات قابل اعتماد و موثق در خصوص دامنه مصرف شبه‌افیون‌ها در بسیاری از مناطق آسیا، ارزیابی روند آن دشوار است، لکن روند کلی آن تثبیت شده است. همچنان آسیا بزرگ‌ترین بازار جهان برای مواد افیونی است که دوسوم مصرف‌کنندگان افیونی در این قاره زندگی می‌کنند. تعداد مصرف‌کنندگان هروئین در چین رو به افزایش است. تعیین روند مصرف افیونی‌ها در

آفریقا به دلیل فقدان اطلاعات دشوار است، ولی این منطقه به مسیر ترانزیت هروئین افغانستان به سایر مناطق تبدیل شده است.

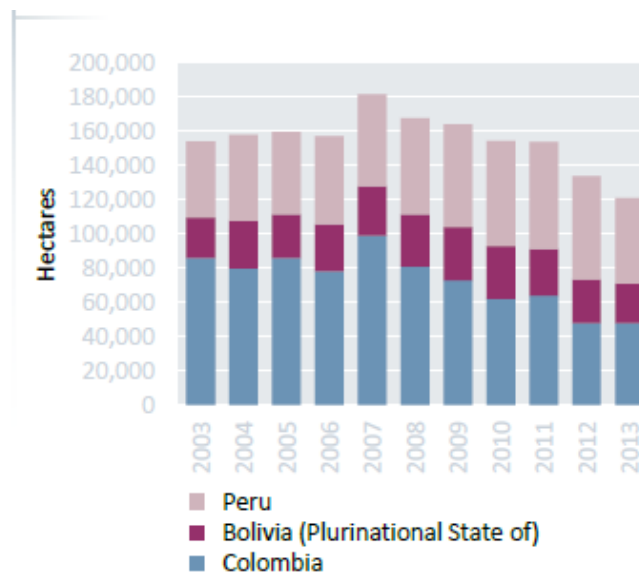
کوکائین

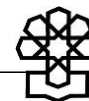
در سال ۲۰۱۳ کشت کوکا نه تنها کاهش داشته است، بلکه به پایین‌ترین سطح از اواسط دهه ۱۹۸۰ رسیده است. از دلایل کاهش آن می‌توان به تشدید اقدامات مقابله‌ای در کشورهای تولیدکننده اشاره کرد. همچنین، شیوع سالیانه آن (۴ درصد جمعیت بزرگسالان) در اروپای مرکزی و غربی و آمریکای شمالی رو به کاهش است. در آمریکای جنوبی (بزرگ‌ترین بازار مصرف کوکائین) شیوع مصرف کوکائین بالاست.

اقدامات کاهش عرضه ممکن است به کاهش در کشت کوکا در کشورهای تولیدکننده کوکائین کمک کرده باشد و منجر به کاهش در دسترس بودن کوکائین و کم شدن برخی از بازارهای اصلی کوکائین شده باشد.

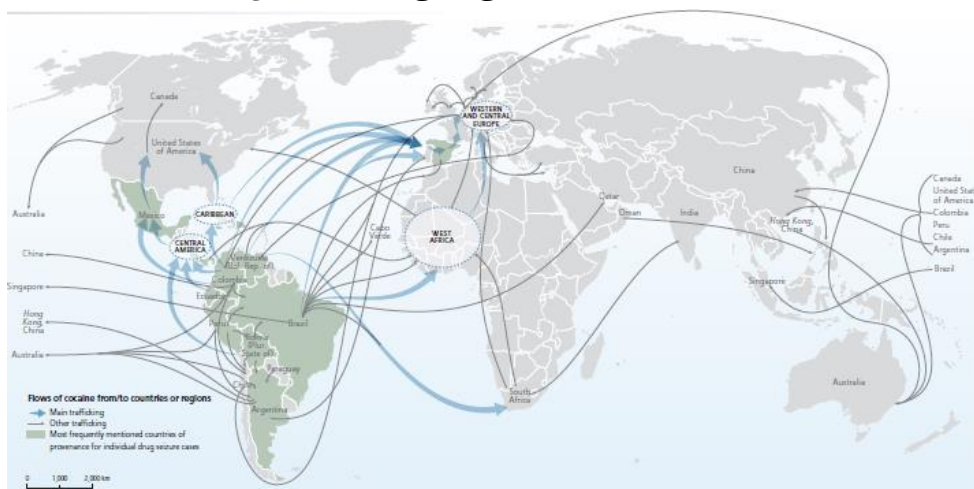
حتی اگر کشت بوته کوکا کاهش یافته باشد، علاوه بر هزینه انسانی تولید و قاچاق کوکائین، ادامه کشت گیاه کوکا و تبدیل کوکا به کوکائین موجب آسیب جدی به محیط زیست می‌شود. در کلمبیا به تنهایی، تقریباً ۲۹۰,۰۰۰ هکتار از جنگل به‌عنوان یک نتیجه مستقیم از محصولات زراعی کوکا بین سال‌های ۲۰۰۱ و ۲۰۱۳ از دست رفته است. این کار در اثر بریدن درختان و سوزاندن جنگل رخ داده است. آسیب‌های زیست‌محیطی به‌علت استفاده از علف‌کش‌ها و کودهای شیمیایی در کشت کوکا و همچنین مواد شیمیایی به کار رفته در تحول کوکا به کوکائین بیشتر شده است.

نمودار ۶. کشت کوکائین در سال‌های ۲۰۰۳-۲۰۱۳





شکل ۵. مسیرهای جهانی قاچاق کوکائین



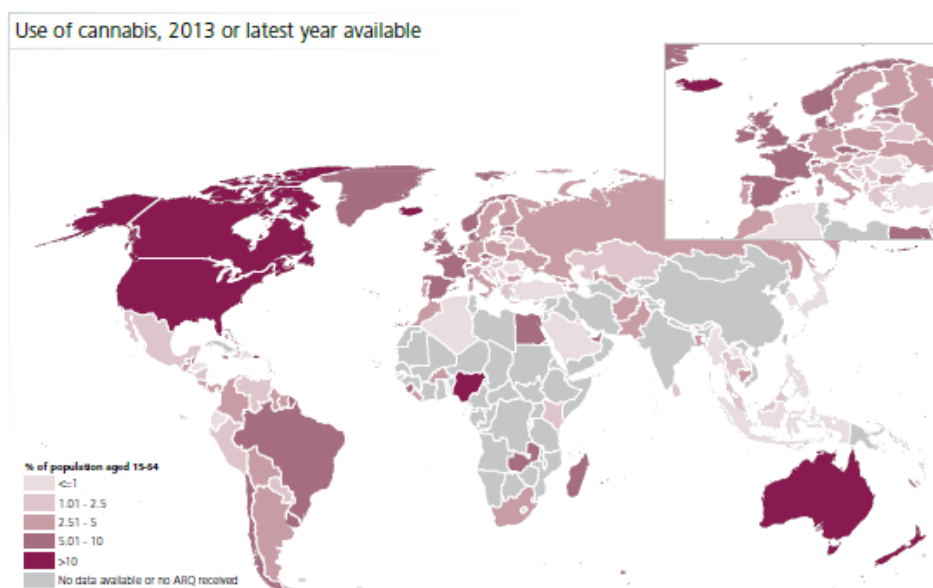
حشیش

مصرف حشیش در حال افزایش است و بالاترین نرخ آن به آفریقای غربی و مرکزی، اروپای غربی و مرکزی و اقیانوسیه و همچنین آمریکای شمالی و به خصوص ایالات متحده آمریکا تعلق دارد. داده‌های اخیر موجود نشان می‌دهد اروپا هنوز هم یکی از بزرگ‌ترین بازارهای جهان برای حشیش به‌شمار می‌رود و مصرف آن تنها به چند کشور محدود است. مصرف ماریجوانا در سراسر اروپا گسترش دارد و بازار مصرف در اروپای غربی و مرکزی از حشیش (صمغ شاهدانه) به ماریجوانا (گیاه شاهدانه) در حال تغییر است.

پیشرفت در تکنیک‌های کشت گیاه شاهدانه و استفاده از گونه‌های انتخاب شده ژنتیکی به افزایش در تعداد برداشت حشیش و همچنین در عملکرد و قدرت حشیش منجر شده است. قدرت حشیش معمولاً از نظر غلظت تتراهیدروکانابینول (THC) (عنصر اصلی روانگردان در کانابیس)، اندازه‌گیری می‌شود.

در بسیاری از بازارها در طول دهه گذشته این میزان بیشتر شده است که موجب نگرانی در مورد پتانسیل شاهدانه به علت ایجاد مشکلات جدی بر سلامتی شده است. داده‌ها نشان‌دهنده افزایش مقادیر قاچاق حشیش در سال ۲۰۱۳ است. اما واقعیت این است که ظرفیت تولیدکنندگان گیاه شاهدانه برای جلوگیری از کشف توسط مقامات اجرای قانون افزایش یافته است.

شکل ۶. مصرف حشیش در سال ۲۰۱۳ (یا آخرین اطلاعات موجود)



توضیح: مرزهای نشان داده شده در این نقشه براساس موافقت رسمی و یا پذیرش توسط سازمان ملل متحد نیست.

مواد مخدر صنعتی: محرک‌های نوع آمفتامین و روانگردان‌های جدید

بازار جهانی برای مصرف مواد مخدر صنعتی همچنان به سمت متامفتامین‌ها متمایل است. بازار مصرف متامفتامین‌ها در شرق و جنوب شرق آسیا و متامفتامین‌های کریستال در آمریکای شمالی و اروپا در حال گسترش است.

افزایش کشفیات از سال ۲۰۰۹ مؤید گسترش سریع بازار محرک‌های نوع آمفتامین است. مقدار کل کشف و ضبط محرک‌های نوع آمفتامین تقریباً با دو برابر شدن به بیش از ۱۴۴ تن در سال‌های ۲۰۱۱ و ۲۰۱۲ رسیده است، که بالاترین سطح از زمانی است که دفتر سازمان ملل متحد در مورد مواد مخدر و جرائم (UNODC) شروع به نظارت نظام‌مند کرده است. این میزان در سطح نسبتاً بالا در سال ۲۰۱۳ نیز باقی مانده است.

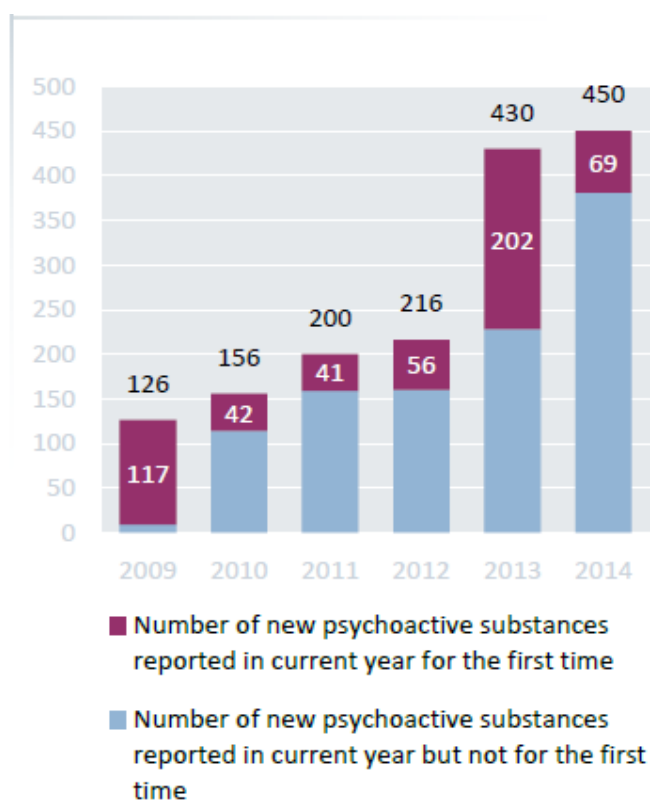
با توجه به کشفیات، بازار جهانی اکستازی نسبت به بازار جهانی آمفتامین و متامفتامین کوچک‌تر و محدود به چند منطقه است. شرق و جنوب شرق آسیا و اقیانوسیه با گسترش بازار جهانی اکستازی مواجه هستند. در حالی که به‌نظر می‌رسد بازار مصرف اکستازی در آمریکا رو به کاهش است. کشفیات «اکستازی» در آمریکا با ۸۱ درصد بین سال‌های ۲۰۰۹ و ۲۰۱۲ کاهش یافته است. بزرگ‌ترین بازار «اکستازی» همچنان شرق و جنوب شرق آسیا و اقیانوسیه است اگر چه کشفیات «اکستازی» در آنجا نیز در سال ۲۰۱۳ کاهش یافته است.



بازار اکستازی در چند کشور اروپایی در حال کاهش است که شاید در این کشورها مفدرون^۱ و سایر مواد روانگردان جدید در حال جایگزینی با اکستازی هستند. گرچه مصرف مفدرون و کانابینوئیدهای صنعتی نیز در چند کشور در حال تثبیت گزارش شده است، اما در تعداد فزاینده‌ای از کشورها سایر مواد روانگردان جدید در حال گسترش هستند.

تحولات نگران‌کننده از جمله مصرف تزریقی مواد روانگردان جدید رخ داده است. همچنین داده‌های محدود بر تحولات اخیر در تزریق مواد مخدر و استفاده از چند دارو شامل مواد روانگردان جدید وجود دارد. استفاده از اشکال خاص مواد مخدر می‌تواند چالشی جدی برای ارائه‌دهندگان درمان مصرف مواد مخدر و ارائه‌دهندگان مراقبت‌های بهداشتی دربر داشته باشد.

نمودار ۷. تعداد مواد روانگردان جدید ۲۰۰۹-۲۰۱۴



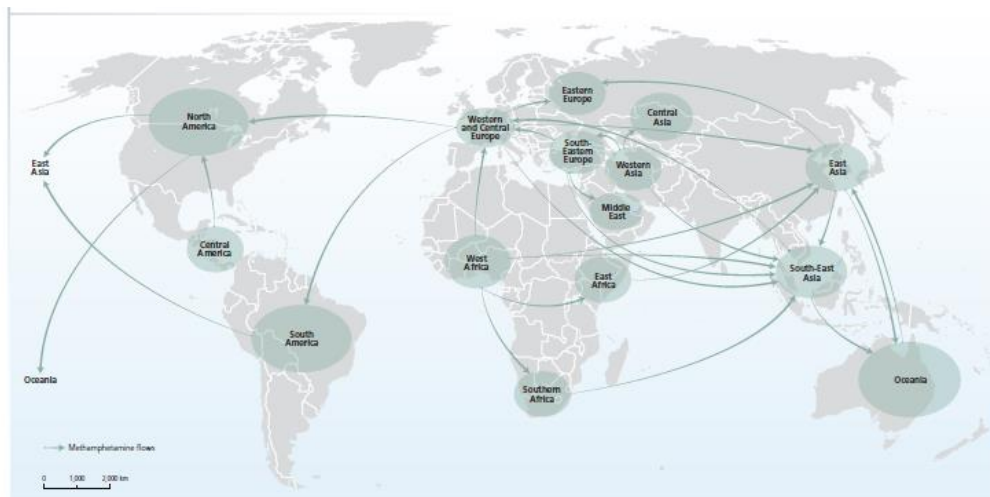
تعداد، تنوع و ماهیت گذرای مواد روانگردان جدید موجود در بازار تا حدودی توضیح دهنده این موضوع است که چرا هنوز داده‌های محدودی در شیوع استفاده از بسیاری از مواد روانگردان جدید در

1. Mephedrone

دسترس وجود دارد. این موضوع چالش‌های مواد روانگردان جدید بر نظام درمانی و ظرفیت رسیدگی به مشکلات سلامتی مربوط به مواد روانگردان جدید را توجیه می‌کند

کشورهای مختلف گزارش می‌دهند که مواد روانگردان جدید از نظر کمیت و تنوع در بازار گسترش می‌یابند. در ماه دسامبر سال ۲۰۱۴، در مجموع ۵۴۱ نوع ماده روانگردان جدید در ۹۵ کشور و منطقه به UNODC گزارش شده است. کانابینوئیدهای مصنوعی (با ۳۹ درصد) اکثریت مواد روانگردان جدید گزارش شده در سال ۲۰۱۴ بودند. پس از آنها فنیل اتیل‌آمینها^۱ با ۱۸ درصد و کاتیونهای مصنوعی (۱۵ درصد) قرار داشتند. تعداد فزاینده‌ای از مواد روانگردان جدید موجود در سراسر جهان نشان می‌دهد که بازار برای مواد مخدر مصنوعی حتی بیشتر متنوع خواهد شد.

شکل ۷. جریان شناسایی شده متامفتامین به کشورهای دریافت‌کننده در سال ۲۰۱۱



توسعه جایگزین

کشت محصولات غیرمجاز: قطع چرخه تبهکارانه

کشت محصولات غیرمجاز، تحت تأثیر ترکیبی از عوامل خاص مرتبط با موقعیت آسیب‌پذیری و فرصت است. چون بقا و امرار معاش، ملاحظات حقیقی دخیل در کشت محصولات غیرقانونی بسیاری از خانوارها هستند که اغلب در معرض ریسک هستند، عوامل مختلفی در تصمیم‌گیری برای اشتغال به این نوع کشت‌ها نقش دارند.

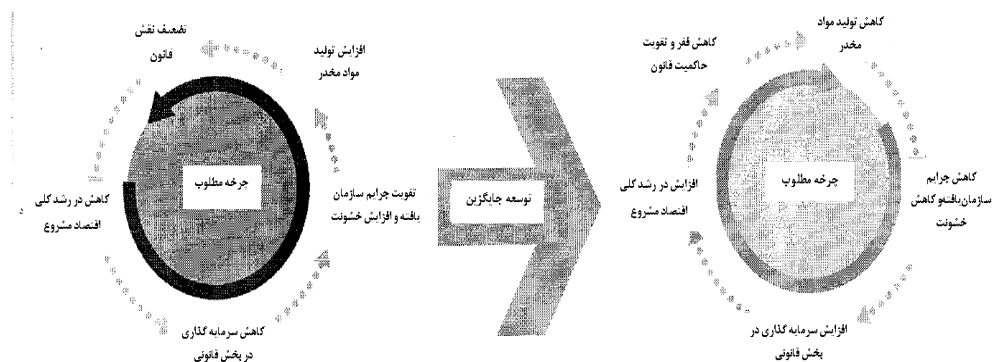
یکی از این عوامل، ماهیت ویژه محصولات غیرمجاز - از منظر کشاورزی و زراعت، دوام و عمر محصول، قیمت، سهولت فروش و غیره - است. همه محصولات غیرقانونی عمده به‌طور ویژه جذاب هستند چون آنها از تولیدات فسادناپذیر سریع تولید می‌شوند اما اجازه توسعه اقتصاد مشروع و قانونی و محیط آموزشی را در منطقه نمی‌دهند.



عوامل دیگر عبارتند از: عوامل جغرافیایی و زیست‌محیطی مانند آب و هوا، میزان دسترسی به آب و زمین قابل کشت، نزدیکی به بازار فروش؛ عوامل اقتصادی - اجتماعی ویژه خانوار مانند میزان درآمد، وجود فرصت‌های شغلی، دسترسی به اعتبارات و وام و میزان یا اندازه مالکیت زمین؛ زیرساخت‌های توسعه مانند دسترسی به راه‌ها، شبکه نیرو (برق) و خدمات آموزشی و بهداشت و عوامل اجتماعی - سیاسی و سازمانی مانند امنیت، نظارت و کنترل دولتی و نقش قانون. کشت محصولات غیرمجاز معمولاً در حاشیه‌ها انجام می‌شود، در مناطق دورافتاده‌ای که ویژگی و مشخصه آنها، کنترل دولتی محدود، حقوق و مالکیت نامشخص زمین، فقدان زیرساخت و فقر و جنایت است که مناطقی هستند که سازمان‌های توسعه بین‌المللی کمی تمایل به کار در آنجا دارند.

توسعه جایگزین روشی است که هدفش کاهش آسیب‌پذیری‌ها و حساسیت‌هایی است که منجر به دخالت و تأثیرگذاری در کشت محصولات غیرمجاز و در نهایت حذف این نوع کشت‌های غیرمجاز است. توسعه جایگزین، می‌تواند چرخه تبهکارانه افزایش تولید مواد مخدر غیرمجاز، ضعف حاکمیت قانون، کاهش رشد اقتصاد سالم، کاهش سرمایه‌گذاری در بخش‌های قانونی و مجاز، گسترش جرائم سازماندهی شده و افزایش جنایت را با برانگیختن و ارتقای مؤثر فاکتورهای اقتصاد پایدار قانونمند را بهبود بخشد. اقتصاد سالم پایدار در بلندمدت می‌تواند باعث جذب سرمایه‌گذاری شود و به توسعه زیرساخت‌های ضروری کمک کند و در نتیجه منجر به تغییر و پایداری وضع معیشت جوامع روستایی شود.

شکل ۸. تأثیر تولید مواد مخدر و اقدامات توسعه جایگزین



توسعه جایگزین عموماً خود یک هدف نیست بلکه وسیله‌ای برای خاتمه دادن است و منجر به مشارکت در توانایی محیط برای توسعه بلندمدت روستایی بدون کشت محصولات غیرمجاز می‌شود. توسعه جایگزین به‌عنوان یک کاتالیست عمل می‌کند و توسعه روزافزون در مناطقی با چالش‌های ویژه با اقتصاد مواد مخدر مرتبط را به همراه دارد.

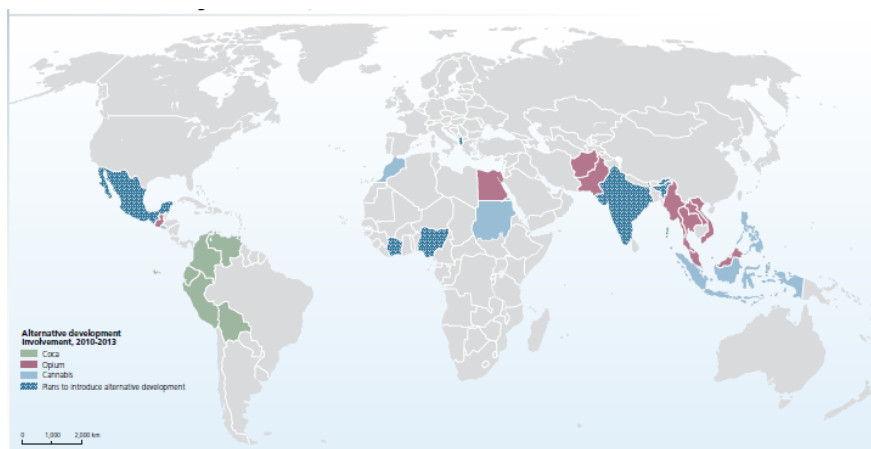
مجمع عمومی در بیستمین نشست ویژه‌اش که در سال ۱۹۹۸ برگزار شد، توسعه جایگزین را به‌عنوان یک فرآیند در جهت جلوگیری و حذف کشت محصولات غیرمجاز از طریق عملیات توسعه روستایی طراحی شده در مفاد رشد ملی و تلاش‌های توسعه پایدار در کشورهای هدف و گروه‌ها عنوان کرد. این تعریف در سطح بین‌المللی مورد استفاده قرار می‌گیرد. تعاریف مختلف انعکاس‌دهنده استراتژی‌های جدید و شیوه‌های توسعه جایگزین توسط گستره وسیعی از کشورهای اجراکننده، کشورهای اعطاکننده کمک و متخصصین و وکلای ارائه شده بودند.

استراتژی‌ها یا طرح‌های کشوری (ملی)، یک روش بالانس شده را به‌کار می‌گیرند که مکمل توسعه جایگزین است، هم توسط دیگر استراتژی‌های کاهش عرضه (به‌ویژه به‌وسیله اعمال قانون و ممنوعیت) و هم توسط استراتژی‌های کاهش تقاضا (پیشگیری، درمان و توانبخشی). دیگر استراتژی جامع معمول - که بعضی مواقع به‌عنوان یک روش میانبر یا یک سیاست جداگانه ظاهر می‌شود - ارتقای کنترل‌های حکومتی صحیح یا تقویت سازمان‌های دولتی و یا تأثیر و نقش قانون است.

توسعه جایگزین در کدام مناطق به‌کار گرفته می‌شود؟

بخش عمده توسعه جایگزین در همه کشورهای اصلی تولیدکننده گیاه کوکا و خشخاش به‌علاوه در برخی از کشورهای تولیدکننده حشیش و برخی کشورهای تولیدکننده خشخاش که به میزان کمتری تولید می‌کنند و در آمریکای جنوبی، آمریکای مرکزی، کشورهای حوزه کارائیب، آسیا و آفریقا قرار دارند، به‌کار گرفته می‌شود. همچنین گزارش شده که تعدادی از کشورها در آسیا، آمریکای مرکزی، آفریقا و اروپا نیز طرح‌هایی برای اجرای فعالیت‌های توسعه جایگزین دارند (شکل ۹).

شکل ۹. کشورهای عضو تطبیق پروژه‌های توسعه جایگزین داخلی، ۲۰۱۰-۲۰۱۳





عناصر توسعه جایگزین

توسعه جایگزین در سطح بین‌المللی ترویج داده می‌شود اما تکامل توسعه جایگزین در سطح کشوری یا حتی در سطح محلی انجام می‌شود. چون عواملی که کشاورزان را مجبور به کشت محصولات غیرمجاز می‌کند می‌تواند به میزان زیادی از یک کشور یا منطقه به کشور یا منطقه دیگر متفاوت باشد، عناصر استراتژیک توسعه جایگزین باید با توجه به شرایط ویژه در سطح محلی متناسب و سازماندهی شود. هیچ دو پروژه توسعه جایگزین یا مداخله‌ای دقیقاً شبیه هم نیستند حتی اگر در یک منطقه باشند اما به هر حال مشترکاتی وجود دارند.

این عناصر استراتژیک عمومی اغلب شبیه هم هستند و در قالب و چارچوب کلی و روش آنها مشترکاتی وجود دارد اما اهمیت نقش آنها ممکن است از یک پروژه به پروژه دیگر تغییر کند و در برخی ممکن است که در کل نمایان و برجسته نشود. موفقیت خیلی به موقعیت ویژه بستگی دارد و هیچ دستورالعمل یا طرحی برای توسعه جایگزین وجود ندارد. با اتخاذ اصول راهنمای سازمان ملل در زمینه توسعه جایگزین، امروزه یک مجموعه دستورالعمل‌های با رئوس مطالب عملی در برنامه‌ریزی و اجرای توسعه جایگزین وجود دارد. اجزا و مؤلفه‌های اصلی که مشخص و برجسته شده‌اند در بیشتر پروژه‌های توسعه جایگزین کمابیش مطابق زیر هستند:

جایگزین‌های درآمدزا، هسته اصلی توسعه جایگزین هستند چون این ضرورت اقتصادی است که نقش مهمی در گرایش و تمایل کشاورزان در این زمینه که آیا به کشت محصولات غیرقانونی روی بیاورند یا نه، بازی می‌کند. جایگزین‌های درآمدزا لازم است که به‌منظور کاهش وابستگی به کشت محصولات غیرمجاز، ماندگار و پایدار باشند.

بازاریابی محصولات توسعه جایگزین مؤلفه مهمی در هر پروژه محسوب می‌شود. برای ارتقای گزینه‌های بازاریابی و کاهش برخی آسیب‌پذیری‌ها در ارتباط با کشت محصولات غیرمجاز، برنامه‌های توسعه جایگزین اغلب سعی می‌کنند که بخش خصوصی را در این امر دخالت دهند. این شیوه موجب شده که محصولات توسعه جایگزین نه تنها در سطح محلی و ملی (کشوری)، بلکه در سطح بین‌المللی نیز قابلیت دسترسی به بازارها را داشته باشند.

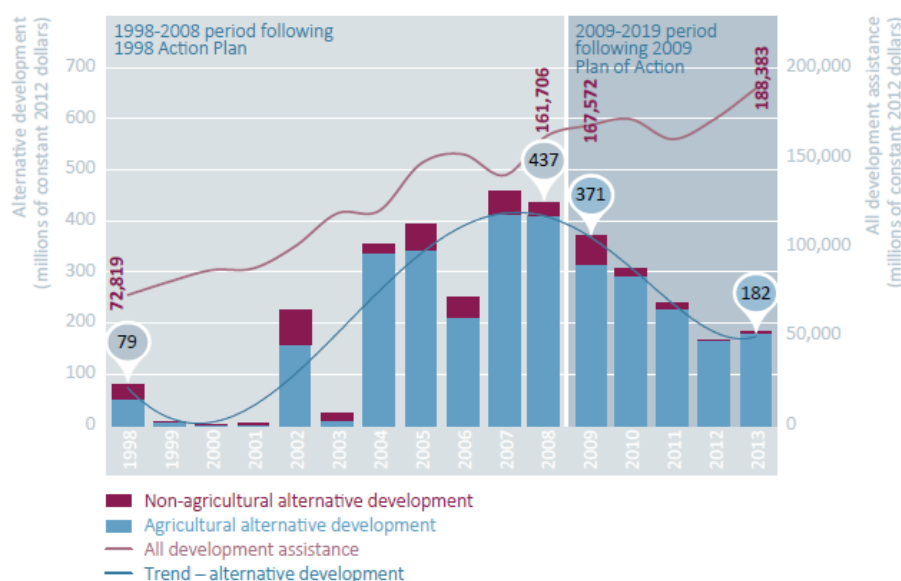
حمایت و پشتیبانی بلندمدت سیاسی و مالی برای موفقیت توسعه جایگزین ضروری است. زمان نه تنها به‌لحاظ محرک‌های اقتصادی کشت محصولات غیرمجاز بلکه برای ایجاد اعتماد با جوامع محلی و توسعه سرمایه‌گذاری‌های بلندمدت نیز مورد نیاز و مهم است. مشارکت مستقیم کشاورزان و افراد اجتماع، نقش کلیدی در طراحی و برنامه‌ریزی فعالیت‌های توسعه جایگزین بازی می‌کنند به‌ویژه در مناطقی که هیچ یک از سازمان‌های عمومی قادر به انجام چنین نقشی نباشند.

مالکیت زمین و مدیریت پایدار و کاربری زمین برای موفقیت بلندمدت توسعه جایگزین حیاتی و سرنوشت‌ساز هستند چون فقدان دسترسی به زمین می‌تواند به‌عنوان یکی از محرک‌های کشت محصولات غیرقانونی به حساب آید. چون چندین سال برای تولید محصول زمان لازم است بیشتر محصولات جایگزین که قابلیت نقدشوندگی بالایی دارند نیاز به استخدام و اشتغال کشاورزان به‌صورت بلندمدت دارند و در این صورت بدون دسترسی و در اختیار داشتن زمین (مالکیت)، کشاورزان تمایلی به کشت محصولاتی که به فروش رساندن یا عمل‌آوری آنها بلندمدت باشد را ندارند.

حفاظت از محیط زیست نقش مهم و فزاینده‌ای در این میان دارند. توسعه جایگزین هم مؤلفه‌ای دارد تحت عنوان آسیب نرساندن به محیط زیست؛ و تلاش برای به حداقل رساندن آثار زیست‌محیطی مداخلات توسعه جایگزین جزئی از آن است و هم یک بخش فعال که در آن برنامه‌ها به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در حفاظت از محیط زیست و تنوع زیستی و کاهش تغییرات آب و هوایی مشارکت دارند.

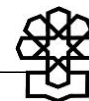
نمودار ۸. روند تعهدات جهانی برای ارائه کمک‌های توسعه و توسعه جایگزین ساخته شده

توسط کشورهای OECD در سال‌های ۱۹۹۸-۲۰۱۳



توسعه جایگزین موفق چگونه است؟

اندازه‌گیری پوشش، کیفیت و اثربخشی مداخلات و خدمات توسعه جایگزین با عنایت به اهمیت مسئله مواد مخدر، مورد چالش است. ماهیت طولانی‌مدت بودن مداخلات توسعه جایگزین، یک عامل در پیچیدگی سنجش موفقیت آنهاست. تجربه نشان داده که موفقیت توسعه جایگزین به معنی کاهش پایدار کشت محصولات غیرمجاز فقط می‌تواند پس از چندین سال مداخله مشخص شود. تلاش‌ها برای



اندازه‌گیری میزان موفقیت در طی دوره‌های زمانی کوتاه‌تر، نتایج عکس را نشان داده بود به‌ویژه زمانی که اطلاعات حاصل برای عمل فوری مورد استفاده قرار بگیرد. این واقعیت که پروژه‌ها در سطح محلی اجرا می‌شوند اما تأثیر آنها اغلب در سطح ملی (کشوری) ارزیابی می‌شود نیز می‌تواند در درک ما در این زمینه که آیا برنامه توسعه جایگزین موفق بوده یا نه، تأثیرگذار باشد.

در ارزیابی برنامه‌های توسعه جایگزین، شاخص‌های مرتبط با توسعه انسانی، شرایط اجتماعی - اقتصادی، توسعه روستایی و کاهش میزان فقر به‌علاوه شاخص‌های سازمانی و زیست‌محیطی به‌منظور اطمینان از اینکه خروجی‌ها (نتایج) در راستا و همگام با اهداف توسعه ملی و بین‌المللی مطابق با اهداف توسعه هزاره هستند به‌کار برده شده‌اند. علاوه بر این، تلاش‌هایی صورت گرفته تا یک مجموعه از شاخص‌ها را با هم ادغام کنند تا برای پایش اثر توسعه جایگزین بتواند مورد استفاده قرار بگیرد. در برخی موارد، تعهد و عمل بلندمدت به توسعه جایگزین منجر به یک کاهش پایدار در کشت محصولات غیرمجاز در کشور یا منطقه مورد نظر شده است. بیش از چهل سال تجربه در زمینه توسعه جایگزین نشان داده که این پروژه زمانی درست عمل می‌کند که یک دید بلندمدت، سرمایه‌گذاری کافی و حمایت سیاسی یکجا جمع شوند تا آن را به سوی یک توسعه گسترده‌تر و برنامه‌کاری دولتی رهنمون کنند. زمانی که توسعه اجتماعی اقتصادی جوامع و زندگی خانوارهای روستایی توسعه داده شده، نتایج پایدار و ماندگار در کاهش کشت محصولات غیرمجاز در جوامع مختلف در سراسر جهان به‌دست آمده است.

تعهد سیاسی

علیرغم توجه قابل ملاحظه معطوف به توسعه جایگزین در سطح بین‌المللی، حمایت سیاسی تحت عنوان سرمایه‌گذاری مداوم توسط کشورهای کمک‌کننده تعبیر و تفسیر نشده است. توسعه جایگزین به‌طور مشخصی در مستندات ارائه شده برای کمیته مواد مخدر و جلسات ویژه مجمع عمومی در مورد مشکل مواد مخدر در مقیاس جهانی مشخص و برجسته شده است با این حال سرمایه‌گذاری‌ها در زمینه توسعه جایگزین به میزان قابل ملاحظه‌ای در چند سال گذشته کاهش یافته است.

بیستمین نشست ویژه مجمع عمومی که در سال ۱۹۹۸ برگزار شد، انگیزه برای سرمایه‌گذاری در توسعه جایگزین را با نیت مسئولیت‌پذیری اشتراکی برانگیخت اما بودجه اختصاص یافته ناخالص کل توسعه جایگزین از سوی کشورهای عضو سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) از زمان اتخاذ اعلامیه سیاسی سال ۲۰۰۹ و طرح عملیاتی همکاری‌های بین‌المللی به‌سوی یک استراتژی جامع و متعادل برای مواجهه و مقابله با مسئله و مشکل مواد مخدر جهانی تا ۷۱ درصد کاهش پیدا کرده است. در سال ۲۰۱۳، تخصیص بودجه فقط ۱٪ درصد کمک توسعه جهانی محسوب شد.

در طول چهار دهه گذشته، توسعه جایگزین به میزان زیادی توسط کمک‌های مالی خارجی سرمایه‌گذاری شده و بودجه اختصاص یافته است مثل کشورهای عضو OECD در آمریکای شمالی، اروپا و اقیانوسیه و کشورهای غیرعضو مثل چین، جمهوری اسلامی ایران، عربستان سعودی و تایلند. اما در سال‌های اخیر، کشورهای آمریکای جنوبی مثل بولیوی، کلمبیا و پرو و کشورهای آسیایی مثل تایلند به‌طور فزاینده‌ای از بودجه داخلی برای حمایت از فعالیت‌های توسعه جایگزین استفاده کرده‌اند. در پروسه ارتباط و اتصال منطقه‌ای به جهانی که اخیراً برگزار شده است، بهترین درس‌ها و تجربیات و کارهای عملی و عملیاتی از آن دسته از تجربیات محلی کسب شد که در حال مبادله و ارتباط با استراتژی‌های ملی هستند. این مورد کوشش‌های UNODC، کمیته داروهای مخدر و دیگر نهادها را برای ارتقا و تقویت بیشتر همکاری‌های جنوب - جنوب (یک قالب یا چارچوب گسترده برای همکاری میان کشورهای جنوب)، متعاقب اصول راهنمای سازمان ملل در زمینه توسعه جایگزین تقویت می‌کند.

راه پیش رو

توسعه جایگزین، توسعه اقتصادی را به‌منظور هدف قرار دادن عوامل مهم و دلایل ریشه‌ای مرتبط با اقتصاد مواد مخدر یا غیرمجاز (عمدتاً در مناطق روستایی) دخالت و اثر داده است. اهداف جدید توسعه پایدار (برنامه کاری توسعه پس از سال ۲۰۱۵) می‌تواند یک دید نوینی را ارائه دهد و توسعه جایگزین را با یک چارچوب و کالبد نظری جدید، به‌علاوه توسعه اجتماعی - اقتصادی به‌عنوان رکن سنتی همراه کند. برنامه کاری توسعه نوین، که از گزارش گروه کاری آزاد مجمع عمومی در مورد اهداف توسعه پایدار پدیدار شده به نقش حیاتی و سرنوشت‌ساز حفاظت از محیط زیست اشاره می‌کند و نشان می‌دهد که امنیت و حقوق عادلانه در مورد زمین و منابع طبیعی در رسیدن به موفقیت توسعه پایدار نقش اصلی را دارند. این موارد و دیگر عناصر مثل نقش حاکمیت قانونی و سازمان‌های کاری مسئول و مشمول، همان‌گونه که در هدف ۱۶ در گزارش توصیف شد، بخش‌هایی هستند که قبلاً در توسعه جایگزین تأکید و اشاره شده است.

تجربیات ملی مختلف نشان داده که می‌تواند فرصت‌هایی برای روش توسعه جایگزین وجود داشته باشد که در جهت مقابله با فعالیت‌های غیرقانونی در کشت محصولات غیرمجاز قابل کاربرد باشد. توسعه جایگزین می‌تواند برای حمایت جوامع تحت تأثیر مورد استفاده قرار بگیرد به‌عنوان مثال قاچاق مواد مخدر، استخراج غیرقانونی از معادن و یا تجاوز به حیات وحش و جنگل. با این کاربردهای گسترده‌تر، مفهوم توسعه جایگزین می‌تواند به استراتژی توسعه جایگزین پیشگیرانه تعمیم داده شود که مناطقی را که در خطر مورد استفاده قرار گرفتن برای تولید محصولات غیرمجاز است را هدف قرار می‌دهد.



مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۴۷۸۴

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: خلاصه اجرایی گزارش جهانی مواد مخدر در سال ۲۰۱۵

نام دفتر: مطالعات اجتماعی

تهیه و تدوین: ایروان مسعودی اصل

ناظر علمی: علی اخوان بهبهانی

متقاضی: کمیسیون اجتماعی

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی: _____



تاریخ انتشار: ۱۳۹۵/۱/۲۸